

BSOBAC_4 – Bacheloroppgave med forskningsmetode

Bacheloroppgave i sosialt arbeid

Hvordan kan en sosialarbeider bidra med sin kunnskap til å skape et bedre miljø for elever som blir utsatt for mobbing på skolen?

Universitetet
i Stavanger

Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Bachelor i sosialt arbeid

Stavanger, 17.03.23

Kandidatnummer 4014

Innholdsfortegnelse

1.0 INNLEDNING	4
1.1 Formål med oppgaven	4
1.2 Bakgrunn for valg av tema.....	4
1.3 Presentasjon av problemstilling	5
2.0 FAGLIG KUNNSKAP	6
2.1 Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell.....	6
2.1.1 Mikrosystemet og mesosystemet.....	6
2.1.2 Eksosystemet og makrosystemet.....	7
2.1.3 Kronosystemet.....	7
2.2 Maslows behovspyramide.....	7
2.2.1 Fysiologiske behov.....	8
2.2.2 Trygghetsbehov	8
2.2.3 Kjærlighetsbehov	8
2.2.4 Selvaktelsesbehov.....	8
2.2.5 Selvrealiseringsbehov	9
2.3 Mobbing.....	9
3.0 METODE	11
3.1 Valg av metode	11
3.1.1 Litteraturstudie som metode.....	12
3.2 Datainnsamling	12
3.2.1 Inklusjons- og eksklusjonskriterier	13
3.3 Analyse av forskningsartiklene.....	15
3.4 Studiens troverdighet	16
4.0 RESULTATER	17
4.1 Åpenhet og tillit	17
4.2 Kunnskap og kompetanse	18
4.3 Oppfølging og tilrettelegging.....	19
5.0 DRØFTING	20
5.1 Åpenhet og tillit	20

5.1.1	Betydningen av å skape tilgjengelighet.....	20
5.1.2	Betydningen av mikrosystemenes relasjoner	21
5.1.3	Vanskeligheter med åpenhet og tillit.....	21
5.1.4	Behovet for å høre til	22
5.2	Kunnskap og kompetanse	23
5.2.1	Støtte for læreren	23
5.2.2	Relasjonskompetanse	24
5.2.3	Betydningen av kunnskap om Maslows behovsteori	24
5.2.4	Kompetansenivå.....	25
5.2.5	Betydningen av barns utviklingsoppgaver	25
5.3	Oppfølging og tilrettelegging.....	26
5.3.1	Oppfølging i overgangssituasjoner	26
5.3.2	Tverrfaglig samarbeid.....	27
5.3.3	«24-timers-eleven».....	27
5.3.4	Oppfølging og tilrettelegging av mobber og mobbeoffer.....	28
5.3.5	Tilrettelegging for å styrke elevenes behov.....	29
6.0	AVSLUTNING	30
	LITTERATUR	31

Antall ord: 9993

1.0 INNLEDNING

I denne studien skal jeg gå nærmere inn på hvordan en sosialarbeider kan bidra med sin kunnskap for å skape et bedre miljø for elever som blir utsatt for mobbing på skolen. Jeg tar utgangspunkt i Bronfenbrenners utviklingsøkologiske teori og Maslows behovsteori når jeg drøfter min problemstilling.

1.1 Formål med oppgaven

Formålet med denne litteraturstudien er først og fremst å tilegne meg mer kunnskap og få en dypere forståelse for hvordan en sosialarbeider kan bidra til å skape et bedre og tryggere miljø for elever som blir utsatt for mobbing på skolen.

1.2 Bakgrunn for valg av tema

Som påpekt i NOU (2015:2) er samfunnet i stadig utvikling, og økt globalisering har ført til et mer mangfoldig samfunn. På grunn av den økte globaliseringen er samfunnet preget av et større kulturelt, religiøst og etnisk mangfold (s. 57). Dette ser man også på skolen. Større mangfold fører også til større utfordringer knyttet til mobbing. Dersom en elev blir utsatt for mobbing på skolen, har studier vist at det kan påføre like alvorlige traumer som det å bli utsatt for vold i familien (Andersen, 2022).

Alle elever har etter lov 17 juli 1998 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa «rett til et trygt og godt skolemiljø, som fremmer helse, trivsel og læring» (Opplæringslova, 1998, § 9 A-2). Helse og utdanning henger tett sammen. Har man god helse vil også læring og utvikling være lettere å oppnå (Herrman, Saxena & Moodie, 2005, sitert i Lund, Helgeland & Kovac, 2017). Det er også en plikt for alle som arbeider på skolen å følge med på og sørge for at elevene har et trygt og godt skolemiljø, en såkalt aktivitetsplikt (Opplæringslova, 1998, §9 A-4). Likevel viste elevundersøkelsen 2021 at 5,9 prosent av elevene blir mobbet på skolen (Wendelborg, 2022, s. 6).

I min praksisperiode i løpet av studiet, var jeg utplassert på en barneskole. I denne perioden opplevde jeg hvor stort behov det var for flere sosialarbeidere i skolen, og hvor lite ressurser

det var for dem. Dette er et tema som jeg synes virker spennende å utforske, på grunn av at det er et relativt nytt yrke. Dette er et relevant tema å forske på innen fagfeltet sosialt arbeid, som følge av at flere sosialarbeidere blir ansatt i skoler og har sin arbeidsplass der.

1.3 Presentasjon av problemstilling

Basert på bakgrunn for valg av tema, ønsket jeg å undersøke hvordan sosialarbeidere kan hjelpe elever som har det vanskelig på skolen. Jeg har avgrenset min problemstilling ved å velge å fokusere på elever som blir utsatt for mobbing i skolen. Dette ga følgende problemstilling: «Hvordan kan en sosialarbeider bidra med sin kunnskap til å skape et bedre miljø for elever som blir utsatt for mobbing på skolen?»

2.0 FAGLIG KUNNSKAP

I det følgende kapitlet vil jeg ta for meg noen teorier som jeg mener er viktige i arbeidet med å belyse problemstillingen min. Teoriene som jeg har valgt å bruke i denne studien er Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell og Maslows behovsteori. Jeg kommer også med en kort presentasjon av begrepet «mobbing».

2.1 Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell

Urie Bronfenbrenner var en russisk-amerikansk psykolog og er kjent for sin teori om barns utvikling og sosialisering. I 1970-årene utviklet han en modell ved å kombinere sosiologisk teori og utviklingspsykologi som forklarer hvordan ulike miljøer står i gjensidig påvirkning til hverandre og hvordan disse ulike miljøene har betydning for barns utvikling (Kvello, 2012, s. 65 og 66). Den utviklingsøkologiske modellen bygger på 5 ulike systemer som illustrerer ulike faktorer som påvirker utviklingen og sosialiseringen til barn (Ringereide & Stai, 2022).

2.1.1 Mikrosystemet og mesosystemet

Det første systemet i Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell er mikrosystemet. Kvello (2012) påpeker at mikrosystemet handler om de miljøene som barnet omgås til daglig (s. 66). I mikrosystemet dreier det seg om de personlige relasjonene som barnet inngår i, altså det som skjer «ansikt-til-ansikt». Dette kan være relasjoner som barnet har med familien, venner, skolen og nærmiljøet.

Kvello (2012) beskriver at mesosystemet er når man inngår i to eller flere mikrosystemer samtidig (s. 69). Mikrosystemene vil påvirke hverandre på ulike måter som gjør at barnet vil ta med seg erfaringer fra det ene mikrosystemet over i et annet mikrosystem. Dette kan være for eksempel at et barn tar med seg erfaringer fra familien og hjemmet sitt til skolen, og omvendt (Ringereide & Stai, 2022).

2.1.2 Eksosystemet og makrosystemet

I eksosystemet vil ulike formelle og uformelle instanser som barnet selv ikke har kontakt med, få betydning for barnets utvikling (Kvello, 2012, s. 68). Eksempler på slike systemer inkluderer forhold ved foreldrenes arbeidsplass som kan påvirke både familiens inntekt og stressnivå, samt skolens samarbeid med hjemmet.

Makrosystemet handler om prioriteringer og beslutninger som skjer i det samfunnet som barnet lever i (Kvello, 2012, s. 70). Dette kan omfatte en rekke beslutninger, inkludert plikten til grunnskoleutdanning, som er av stor betydning for det tilbudet barnet mottar på skolen.

2.1.3 Kronosystemet

Kronosystemet er et system som handler om at barns utvikling vil bli påvirket av hendelser som skjer over tid (Kvello, 2012, s. 71). I dette systemet legger Bronfenbrenner vekt på at man må se på barns utvikling over tid, fordi utvikling er prosesser som skjer over lengre tid, ikke bare et bestemt tidspunkt (Kvello, 2012, s.71).

2.2 Maslows behovspyramide

Abraham Maslow var en amerikansk psykolog som på 1940-tallet kom ut med behovspyramiden. Behovsteorien handler om at mennesker er motivert for å tilfredsstille de ulike behovene man har og at motivasjonen da blir et resultat av at et av behovene våre ikke er tilfredsstilt (Maslow, 2012). Maslow deler behovene man har inn i fem kategorier, som bygger på et hierarki av makt hvor de mest grunnleggende behovene for å overleve ligger nederst. Dersom disse behovene er dekket, vil man ha større motivasjon for å dekke de neste behovene i hierarkiet. Under presenterer jeg de fem behovskategoriene.

2.2.1 Fysiologiske behov

De fysiologiske behovene er de mest grunnleggende behovene man har og er først og fremst de behovene man trenger å dekke for å overleve, slik som behovet for mat og drikke (Maslow, 2012). For eksempel vil en person som lider av sult ikke tenke noe særlig på at han må kjøpe seg en ny tv, da er det behovet for mat som er størst og gjeldene.

2.2.2 Trygghetsbehov

Trygghetsbehovet handler om at man har et behov for å føle seg trygg, forutsigbarhet, rutiner, orden og struktur. Dette behovet bygger både på fysiske og psykiske ønsker. Vi har et fysisk behov om å bli beskyttet fra farer, slik som ulykker og skader, men vi har også et psykisk behov om å føle oss trygge og beskyttet av menneskene vi er rundt. Ifølge Maslow (2012) kan barn oppleve redsel eller engstelse dersom det er vitne til at foreldrene krangler. At barnet blir redd eller engstelig er ikke som følge av selve kranglingen, men det er en reaksjon på at barnet ikke føler seg trygg i omgivelsene sine og at verden oppleves uforutsigbar (s. 18, egen oversettelse).

2.2.3 Kjærlighetsbehov

Kjærlighetsbehovet handler om at man har et behov for å føle kjærlighet, hengivenhet og tilhørighet i det miljøet man lever i. Mennesket har et grunnleggende behov for å bli likt, respektert og anerkjent. Dette handler om at man har et behov for å føle nærhet hos menneskene rundt oss og man søker relasjoner som kan gi omsorg og en følelse av tilhørighet.

2.2.4 Selvaktelsesbehov

Selvaktelse er en persons egne holdninger til seg selv, både av eget utseende, egenskaper, ressurser og omdømme (Teigen, 2020). Maslow (2012) forklarer at alle mennesker i samfunnet har et behov for en stabil og høy vurdering av seg selv, for selvrespekt og selvfølelse og for andres aktelse. Han forklarer at selvaktelsesbehovet kan deles i to. For det første har mennesker et ønske om styrke, prestasjon og tilstrekkelighet. For det andre har mennesker et ønske om omdømme, det vil si respekt eller aktelse fra andre mennesker, samt

verdsettelse og anerkjennelse (s. 25). Ved å få dekket selvaktelsesbehovet vårt fører det til en følelse av selvtillit, styrke og evne til å høre til og være nyttig i samfunnet.

2.2.5 Selvrealiseringsbehov

Selvrealiseringsbehovet bygger på et ønske om selvoppfyllelse, det vil si at man får mulighet til å utforske og utvikle potensialet og ferdighetene som ligger i oss. Maslow (2012) understreker at disse behovene varierer fra person til person (s. 27). Hos barn handler det om at når de grunnleggende behovene er tilfredsstillt, vil de trygt kunne utforske og tilegne seg nye erfaringer som fører til nye ferdigheter og egenskaper (Stai, 2022).

2.3 Mobbing

Mobbing er et begrep som blir definert på ulike måter. Den svenske forskeren Dan Olweus er en sentral person innen dette feltet, og var en av de første som beskrev fenomenet mobbing. Olweus definerer mobbing som: «En person er mobbet eller plaget når han eller hun, gjentatte ganger og over en viss tid blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere personer» (Olweus, 1997, s. 17, sitert i Lund et al., 2017, s. 4). I tillegg til å forklare mobbing som gjentatte negative handlinger, skiller også Olweus mellom direkte og indirekte mobbing. Han forklarer at direkte mobbing er aktive og observerbare angrep, slik som spark eller slåing, mens indirekte mobbing handler om for eksempel utestenging og isolering (Olweus, 1997 sitert i Lund et al., 2017, s. 4).

En relativt ny definisjon som har kommet frem de siste årene er Lund et al. (2017) sin definisjon på mobbing. Denne definisjonen legger i større grad vekt på sosiale aspekter ved forståelsen av fenomenet mobbing (Schott & Søndergaard, 2014, s. 13-14, sitert i Lund et al., 2017, s. 6). Lund et al. (2017) har definert mobbing som: «Mobbing av barn er handlinger fra voksne og/eller barn som hindrer opplevelsen av å høre til, å være en betydningsfull person i fellesskapet og muligheten til medvirkning» (s. 6). Ifølge Lund et al. (2017) har tidligere definisjoner av mobbing fokusert på målbare aspekter, slik som antall hendelser, varighet og maktforhold, mens den nye definisjonen legger vekt på selve handlingene til voksne og/eller barn (s. 6). Det trekkes også frem at den nye definisjonen av mobbing er lettere å anvende i

praksis ved at den gir oss mulighet til å forstå de dype følelsene som oppstår mellom de ulike partene i en mobbesak på en helhetlig måte.

3.0 METODE

I det følgende kapittelet gjør jeg rede for hvilken metode og framgangsmåte jeg skal bruke for å svare på problemstillingen min.

3.1 Valg av metode

En metode er den framgangsmåten som brukes for å komme frem til ny kunnskap (Sverdrup, 2020, s. 55). I de aller fleste forskningsoppgaver undersøker man en valgt problemstilling og forsøker å finne svar på den. For at oppgaven skal være etterprøvbart, er det viktig at oppgaven er strukturert og oversiktlig. Derfor må man gjøre rede for hvordan man har gått frem for å finne svar på problemstillingen sin, altså hvilken metode som er blitt brukt. Dalland (2020) forklarer at en metode forteller oss noe om hvordan vi bør gå til verks for å fremskaffe eller etterprøve kunnskap (s. 51). Metodedelen i en oppgave er viktig fordi det er her leseren kan gå deg etter i sømmene og kritisk vurdere valgene du har gjort (Persson, 2021, s. 121).

Når man skal skaffe eller etterprøve kunnskap, finnes det ulike framgangsmåter og metoder som kan benyttes. Hvilken metode man velger avhenger i stor grad av problemstillingen man har stilt. Ifølge Dalland (2020) velger vi en spesifikk metode fordi vi mener at denne metoden er best egnet til å belyse spørsmålet eller problemstillingen på den mest effektive måten (s. 51). Det er også viktig å vise til at du vet hva du gjør og hvorfor du gjør det du gjør, når du har valgt en bestemt metode (Lie, 2012, s.146 sitert i Dalland, 2020, s. 199).

Det er vanligst å skille mellom kvantitativ metode, kvalitativ metode og litteraturstudie som metode (Thidemann, 2019, s. 75). I en kvantitativ metode vil man undersøke kvantifiserbare størrelser, som vil si at man gjør om all data man finner til tall og statistikk (Sverdrup, 2020, s. 77). En kvalitativ metode vil gå i dybden på et tema og få frem mening og opplevelse, heller en tall og statistikk (Thidemann, 2019, s. 76; Dalland, 2020, s. 54). En litteraturstudie er en studie som systematiserer kunnskap fra allerede eksisterende kilder, dette vil jeg omtale mer i avsnitt 3.1.1 nedenfor (Thidemann, 2019, s. 77).

3.1.1 Litteraturstudie som metode

I min oppgave har jeg valgt å bruke litteraturstudie som forskningsmetode.

En litteraturstudie er en studie som går gjennom og systematiserer kunnskap fra andre skriftlige kilder (Thidemann, 2019, s. 77). Når man systematiserer, samler man inn litteratur og går kritisk gjennom den, og til slutt sammenfatter man det hele (Magnus & Bakketeig, 2000 sitert i Thidemann, 2019, s. 77). Hensikten med en litteraturstudie er å gi leseren en oppdatert og god forståelse av kunnskapen som allerede finnes på det området som problemstillingen etterspør (Thidemann, 2019, s. 78). I min oppgave valgte jeg å bruke en litteraturstudie for å få en dypere og større innsikt rundt problemstillingen jeg har valgt. Når jeg bruker en litteraturstudie kan jeg velge artikler som fokuserer og vektlegger forskjellige faktorer rundt det valgte temaet mitt, slik at jeg får en bredere forståelse for det valgte temaet.

En kvalitativ metode kunne også blitt brukt for å finne svar på problemstillingen min. Dersom jeg hadde brukt en kvalitativ tilnærming for denne oppgaven, ville jeg gått nærmere inn på et spesifikt tema, og utdypet meg i det. Dette kunne jeg gjort gjennom å bruke intervjuer eller observasjoner. En ulempe ved dette er at man ikke har lov å intervju barn som er i sårbare situasjoner, på grunn av faren for å forverre situasjonen for dem. Det ville derfor vært etisk feil og uforsvarlig av meg som student å gjennomføre intervjuer i denne studien.

En kvantitativ tilnærming i denne studien ville gitt meg statistikk på temaet jeg undersøker. I en kvantitativ studie skaffer man en oversikt over et bredt statistisk antall av noe, man går ikke i dybden på et tema for å finne meningsinnhold slik som i en kvalitativ studie (Sverdrup, 2020, s. 78). I en kvantitativ studie ville jeg fått liten forståelse av mening og meningsdimensjoner, noe jeg er ute etter i denne studien (Sverdrup, 2020, s. 78). Dermed valgte jeg å bruke en litteraturstudie og ikke en kvantitativ studie.

3.2 Datainnsamling

I begynnelsen av arbeidet foretok jeg noen ustrukturerte og innledende søk i søkemotoren «Google scholar» og databasen «Oria». Gjennom disse søkene gjorde jeg meg kjent med forskning som allerede var innenfor det temaet jeg hadde valgt. Ved å se hvilken forskning som allerede var rundt det valgte temaet mitt, kunne jeg utforme en konkret problemstilling.

Når jeg hadde valgt problemstilling, begynte arbeidet med å søke etter artikler. Nå kunne jeg velge ut søkeord som var relevante for problemstillingen min. Etter søkeordene var valgt kunne jeg gjennomføre systematiske litteratursøk. Et systematisk litteratursøk er søk som er planlagt, gjennomtenkt, dokumentert og etterprøvbart (Thidemann, 2019, s. 82). De systematiske litteratursøkene ble gjennomført i perioden fra 09.januar 2023 til 17.januar 2023. Her ble søkeordene «sosialt arbeid OG skole», «skole OG mobbing» og «bullying AND measures AND school» benyttet for å finne aktuelle artikler. Jeg brukte de boolske operatorene «OG» og «AND» i søkeordene mine for å få med både søkeord 1 og 2 i artiklene jeg lette etter (Thidemann, 2019, s. 87). Ved bruk av disse søkeordene fant jeg 4 artikler som ble brukt i denne litteraturstudien. I del «3.2.1 inklusjons- og eksklusjonskriterier» beskriver jeg nærmere hvordan jeg kom frem til hver av artiklene.

3.2.1 Inklusjons- og eksklusjonskriterier

Jeg brukte bestemte inklusjons- og eksklusjonskriterier for å sikre at jeg fant relevante artikler og samtidig unngikk å få for mange resultater på søkene mine. Inklusjonskriterier er ulike kriterier som man vil inkludere i søket. Det kan være type publisering, publiseringsår, språk, alder eller kjønn (Thidemann, 2019, s. 84). Eksklusjonskriterier er derimot kriterier som man vil utelate, eller ekskludere i et søk. Eksklusjonskriterier kan for eksempel være at man ikke vil ha artikler eldre enn et gitt antall år eller forhold som kjønn eller alder (Thidemann, 2019, s. 84). Når man bruker bestemte inklusjons- og eksklusjonskriterier vil man finne noen artikler som stemmer med kriteriene som er valgt, mens andre artikler ekskluderes (Sverdrup, 2020, s. 95).

Et av inklusjonskriteriene mine var å begrense søket til spesifikke typer publikasjoner på artiklene. Jeg søkte etter artikler som var fra fagfelleverderte tidsskrifter. Denne avgrensningen brukte jeg på alle søkene mine. Når jeg søkte etter artikler fra fagfelleverderte tidsskrifter, unnlot jeg å avgrense hvilken metode artiklene skulle følge. Det vil si at jeg søkte etter studier med både kvantitative og kvalitative metoder, i tillegg til artikler med andre metoder. Dette gjorde jeg bevisst fordi jeg ville få et overblikk over hvilke typer tiltak som statistisk sett fungerte best mot mobbing, i tillegg til at jeg ønsket å finne artikler som sa noe om hvordan mobbing oppleves på skolen. Jeg valgte også å ekskludere artikler som var eldre enn 5 år i alle søkene mine. Dette gjorde jeg for å finne artikler som var av nyere og oppdatert forskning. For å finne en kvantitativ studie, inkluderte jeg et kriterium i søkeprosessen min

om at artiklene måtte være på engelsk. Dette gjorde jeg fordi jeg ikke fant noen relevante artikler på norsk for min problemstilling, når jeg søkte med de nevnte inklusjons- og eksklusjonskriteriene. I de følgende avsnittene vil jeg si noe om hvordan jeg har gått frem for å finne de valgte artiklene i denne litteraturstudien. De 4 valgte artiklene jeg fant ved søkene mine i oria er følgende:

1. Barnevernspedagogers, sosionomers og vernepleieres rolle og status i skolen (Gjertsen, Hansen & Juberg, 2018).
2. «Det hjelper ikke å si ifra til de voksne». Barn og unge stoler ikke på at voksne kan hjelpe når de blir utsatt for mobbing (Helgeland & Lund, 2018).
3. Evaluating the effectiveness of school-bullying prevention programs: An updated meta-analytical review (Gaffney, Ttofi & Farrington, 2019).
4. Ufrivillig skolefravær hos autistiske barn. Er bestemmelsene i opplæringslova egnet til å ivareta retten til inkluderende utdanning? (Martnes, 2022).

Den første artikkelen er en kvalitativ studie og den fant jeg ved å benytte søkeordene «sosialt arbeid OG skole». Ved å benytte disse søkeordene fikk jeg 5 treff i oria. Det første jeg gjorde var å gi et raskt blikk på titlene til artiklene. Allerede her kunne jeg se at det kun var en av artiklene som virket relevant for min problemstilling. For å finne ut om jeg kunne bruke den artikkelen leste jeg raskt gjennom sammendraget. Når jeg leste sammendraget, synes jeg at dette var en artikkel som virket relevant for min problemstilling. Jeg leste så gjennom hele artikkelen med et kritisk blikk for å finne ut om artikkelen var brukbar. Denne artikkelen valgte jeg å ta med i studien fordi jeg synes den ga en god oversikt over hvordan sosialarbeidere opplever sin rolle og status i skolen.

Den andre artikkelen er en kvalitativ studie som jeg fant ved å benytte søkeordene «skole OG mobbing». Ved bruk av disse søkeordene i oria, fikk jeg 13 treff. For å finne ut om det var noen av disse artiklene jeg kunne bruke så jeg raskt gjennom titlene på artiklene. Ut ifra titlene kunne jeg utelukke 9 artikler, og satt da igjen med 4 artikler. Av disse 4 artiklene leste jeg alle sammendragene. Etter å ha lest sammendragene satt jeg igjen med 1 artikkel som jeg synes virket relevant å bruke i studien. Deretter leste jeg gjennom hele artikkelen, og fant ut at jeg ville bruke denne artikkelen. Denne artikkelen valgte jeg å inkludere i studien min fordi den går nøye inn på hvordan barn opplever voksnes hjelp og arbeid mot mobbing.

Den tredje artikkelen er en engelskspråklig artikkel som benytter seg av en kvantitativ metaanalyse. Denne artikkelen fant jeg ved å bruke søkeordene «bullying AND measures AND school». Først søkte jeg i funksjonen «enkelt søk» i oria med de nevnte søkeordene. Da fikk jeg opp hele 1089 treff. Det er litt mange artikler å lese gjennom, så jeg bestemte meg for å prøve funksjonen «avansert søk» i oria for å avgrense søket mitt. Her valgte jeg at søkeordet «bullying» skulle være i tittelen på artikkelen jeg søkte etter. Jeg la deretter inn at artiklene jeg søkte etter skulle inneholde både søkeordet «measures» og «school» ved å bruke den boolske operatoren «OG». Jeg avgrenset søket ytterligere ved å ekskludere artikler som var eldre enn 5 år og ved å ekskludere artikler som ikke var fra fagfelleverderte tidsskrifter. Jeg valgte også at artiklene skulle være engelskspråklige og at det skulle være artikler innenfor emnet «bullying». Når jeg gjorde dette, endte jeg opp med 392 treff. Jeg leste over 40 artikkeltitler. Ut ifra titlene kunne jeg utelate 27 artikler og satt igjen med 13 artikler som jeg leste sammendraget på. Ved å lese sammendragene fant jeg 5 artikler som jeg valgte å lese raskt gjennom. Da fant jeg 1 artikkel som var relevant for min problemstilling. Jeg valgte å inkludere en kvantitativ studie fordi jeg ville ha statistisk innsikt rundt temaet mitt.

Den fjerde artikkelen jeg har brukt i studien er en rettslig analyse som jeg fant ved å bruke søkeordene «skole OG rettigheter». Ved å bruke denne søkekombinasjonen fikk jeg 24 treff. Her gikk jeg frem på samme måte som jeg gjorde når jeg valgte de andre artiklene. Jeg leste først over artikkeltitlene for å se hvilke som virket relevante for problemstillingen min. Da satt jeg igjen med 7 artikler som jeg leste sammendraget på. Av disse 7 artiklene endte jeg opp med å lese raskt gjennom 3 av artiklene. Ut ifra de 3 artiklene fant jeg 1 artikkel som jeg ville bruke i min studie. Denne artikkelen valgte jeg å inkludere i studien min fordi den gir et godt innblikk i hvilke lover og rettigheter som er gjeldende i grunnskolen.

3.3 Analyse av forskningsartiklene

Etter at jeg hadde funnet alle artiklene jeg skulle bruke i denne studien, begynte arbeidet med å analysere dem. Thidemann (2019) beskriver at en analyse av en tekst handler om å granske hva teksten forteller og handler om, og at man skal tolke teksten for å forstå den (s. 92). I analysearbeidet av artiklene mine, benyttet jeg Aveyards tematiske analysemodell (Aveyard, 2019, sitert i Thidemann, 2019, s. 96). En tematisk analyse handler om at man forsøker å utarbeide temaer ut ifra et empirisk materiale (Tjora, 2021, s. 249).

Det første jeg gjorde var å lese gjennom alle artiklene nøye, med fokus på resultatdelen, og markerte underveis med markeringstusj. Dette gjorde jeg flere ganger for å fange opp viktige sentrale temaer i artiklene. Til slutt satt jeg igjen med noen sentrale temaer som var relevante for å besvare min problemstilling. Denne arbeidsmetoden ga meg en god oversikt over gjennomgående temaer i de valgte artiklene.

3.4 Studiets troverdighet

Dalland (2020) påpeker at troverdigheten og påliteligheten til en oppgave avhenger av at forskeren klarer å beskrive og begrunne hvorfor de valgte kildene er brukt i oppgaven (s. 143). Pålitelighet, også kalt reliabilitet, handler om at innholdet man presenterer i en studie er til å stole på, og er veldig viktig for å få kvalitet i forskning (Dalland, 2020, s. 58).

Validiteten i en studie handler om at det som forskes på må ha relevans og gyldighet for problemstillingen som undersøkes (Dalland, 2020, s. 43).

I denne oppgaven vil jeg si at den valgte litteraturen er pålitelig og valid fordi at jeg brukte visse inklusjons- og eksklusjonskriterier når jeg søkte etter artikler. Jeg har vært grundig og nøye når jeg har søkt etter artikler, for å forsøke å finne noen som var relevante for å besvare min problemstilling. Artiklene jeg har valgt i denne oppgaven er fra fagfelleverderte tidsskrifter. Ved å velge artikler fra fagfelleverderte tidsskrifter forsikrer jeg meg om at jeg får artikler av en viss standard og kvalitet. Likevel var det viktig for meg at jeg gikk grundig gjennom artiklene og hadde et kritisk blikk mens jeg leste gjennom dem for å finne ut om det var en god artikkel som svarte på det problemstillingen min spurte etter. Artikkelen til Martnes (2022) omhandler ufrivillig skolefravær hos autistiske barn, noe som ikke inngår i min problemstilling (s. 192). Jeg valgte likevel å inkludere denne artikkelen fordi den ga et viktig innblikk over hvilke lover og regler som grunnskolen må forholde seg til, noe som er viktig å vite noe om når jeg skal se på sosialarbeidere som arbeider i skolen.

Jeg valgte også å se etter artikler som var av nyere dato, ettersom dette fagfeltet er i stadig forandring slik at jeg får mest mulig relevant og oppdatert forskning på temaet mitt. Jeg har valgt å inkludere Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell og Maslows behovsteori fordi jeg mener at de er relevante for å besvare på problemstillingen min. Bronfenbrenner og Maslows teorier gir bedre forståelse av rammene rundt menneskers sosiale læring og utvikling og de behovene man har som må tilfredsstilles for at man skal føle seg bra.

4.0 RESULTATER

I det følgende kapittelet vil jeg presentere funnene fra mine valgte artikler. Disse artiklene handler om ulike forhold som er relevante for å besvare min problemstilling. Som jeg har presentert tidligere handler problemstillingen min om hvordan en sosialarbeider kan bidra med sin kunnskap til å hjelpe de elevene som blir utsatt for mobbing på skolen. Målet i dette kapittelet blir derfor lagt på å få frem hovedtemaene som jeg fant i analysen av artiklene.

4.1 Åpenhet og tillit

Noe som går igjen i noen av mine valgte artikler er temaet åpenhet og tillit. I studiene kommer det frem at sosialarbeidere har en rolle i skolen som skal skape åpenhet og tillit til elevene. Det blir blant annet trukket frem av en informant at en sosialarbeiders rolle i skolen er å være tilgjengelig og støtte eleven i skolehverdagen (Gjertsen et al., 2018). En informant fortalte at sosialarbeidere er veldig synlige i skolen og de fleste elevene vet hvor de kan få tak i dem (Gjertsen et al., 2018).

Det kommer frem i studien til Helgeland og Lund (2018) at flere elever mener at relasjonen mellom sosialarbeider og elev er viktig for å kunne forebygge og forholde seg til mobbesituasjoner. Her legges det vekt på at tillit er til stede i relasjonen og opparbeidet over tid (s. 154). Noen funn som er gjentakende i denne studien er at flere elever ikke tør å si i fra eller snakke om mobbing. Det legges vekt på at flere elever ikke tør å si i fra fordi de har manglende tillit til sosialarbeidere og lærere i tillegg til at de kommer fra hjem hvor det ikke er normalisert å snakke om vanskelige temaer. «(...) jeg har en familie som er gode mot meg, men vi snakker aldri om vanskelige ting» (Helgeland & Lund, 2018, s. 153). Flere av elevene uttrykte også at de var redde for hvordan foreldre kom til å reagere og mente at sosialarbeidere har mer kunnskap enn foreldrene i hvordan å håndtere mobbing.

Et annet forhold som kommer frem under temaet åpenhet og tillit er at skolen og skolehverdagen kan oppleves utrygg og uforutsigbar for mange elever (Martnes, 2022). Her forklarer Martnes (2022) at forhold som stress, støy, manglende relasjon til de voksne på skolen og mobbing kan føre til at elevene ikke kjenner seg trygge i skolehverdagen (s. 195).

4.2 Kunnskap og kompetanse

Et sentralt tema som går igjen i flere av artiklene er kunnskap og kompetanse. Gjertsen et al. (2018) framhever at skolen tradisjonelt sett har vært lærernes arena og at sosialarbeidere ikke er likeverdige profesjoner. Informanter sier at de opplever å ha en underlegen rolle i skolen og opplever at lærere ser ned på andre profesjoner. En av informantene som ble intervjuet påpekte at han følte seg underordnet læreren og sa at «på en skole fikk jeg beskjed om at pedagogikk er sertifikatet til lærerne, og det har ikke du. Nøy deg med å være fyllmasse i klasserommet. Hold deg unna det som ligner på pedagogiske tilnærminger» (s. 170). Det kommer også frem at sosialarbeidere besitter en unik kompetanse som skiller seg fra lærernes, noe som kan bidra til å styrke skolemiljøet og det store mangfoldet som finnes i skolen. Noen av informantene opplever at de er en trussel for lærerne siden de kan bidra med en annen kompetanse enn lærerne. Noen sosialarbeidere som ble intervjuet i studien til Gjertsen et al. (2018) la vekt på at sosialarbeidere «har fokus på alle områdene i livet [til elever], [sosialarbeideren] har hele bildet» (s. 172). Sosialarbeidere har den rollen at de er med å bistå lærere i undervisningen.

Skolen er underlagt ulike lover som skal sikre et trygt og godt miljø for elevene.

Opplæringsloven § 9A-2 sier at «alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring» (Opplæringslova, 1998). Det kommer frem at skolens ansatte, herunder sosialarbeidere, har en rettslig plikt til å følge med og passe på om elever har et godt og trygt skolemiljø. Noe som blir nevnt ofte i artikkelen til Martnes (2022) er at skolen skal sørge for at opplæringen ivaretar den enkelte elevs evner og behov (s. 196). Disse evnene og behovene er mange og ulike, noe som krever et mangfold av kompetanse i skolen.

Det kommer frem at flere elever mener at foreldre ikke har nok kompetanse og kunnskap om mobbing og at de derfor ikke tør å si i fra om mobbingen. Elevene mener at det er skolens ansvar å gi foreldrene mer kompetanse rundt mobbing: «(...) foreldrene kan jo ikke [noe om mobbing], sånn at læreren må gjøre sånn at foreldrene skjønner det» (Helgeland & Lund, 2018, s. 154).

4.3 Oppfølging og tilrettelegging

Et sentralt tema som går igjen i flere av de valgte artiklene er oppfølging. Sosialarbeidere har den rollen at de skal følge opp og samarbeide med andre samarbeidsinstitusjoner, slik som barnevernet, BUP, NAV og PPT (Gjertsen et al., 2018). Informanter beskriver at «det er fint å ha barnevernspedagoger og sosionomer til å holde kontakten med alle eksterne aktører som vi er nødt til å samarbeide med, også samarbeid mellom skole og hjem» (Gjertsen et al., 2018, s. 171). Det kommer også frem at en sosialarbeider skal følge elever inn i klasser, hjelpe dem med fagene og undervise i «alle har en psykisk helse» (Gjertsen et al., 2018).

En informant beskriver oppfølgingsarbeidet i skolen: «jeg følger opp elever i bedrift, jeg har samarbeidsmøter med elevtjenesten, spesialpedagogisk team, PPT, fagleder, knyttet mot en klasse for å bidra til grunnkompetansen innen et felt og har elevsaker» (Gjertsen et al., 2018, s. 172). Noe som også kommer frem i artikkelen er at sosialarbeidere har en viktig rolle i oppfølgingsarbeidet ved å være en støtte for barnet og være voksen i opplæringen. I tillegg beskriver en informant at en sosialarbeider skal legge til rette for undervisning og være til stede i overgangssituasjoner og utetid.

Et resultat som kommer frem i en av artiklene er at dersom det tar for lang tid før nødvendige tiltak og tilrettelegginger skjer, kan eleven miste trivsel og læring, i tillegg til at eleven kan bli ekskludert fra læringsmiljøet (Martnes, 2022). Videre kommer det frem at dersom en elev ikke får den tilretteleggingen de har behov for, og som ikke er tilpasset hvert enkelt barn, vil dette gå ut over skolehverdagen deres. Dersom en sosialarbeider har eget opplegg og spesialundervisning med noen elever, krever dette tett oppfølging og tilrettelegging. Martnes (2022) trekker frem at de første skoleårene i et barns liv danner grunnlaget for utdanningen og den sosiale integreringen. Hun legger til at dersom det feiles i de første skoleårene, kan det få store konsekvenser for barnet (s.197).

Noe som kommer frem i en av de valgte artiklene er at elever som har deltatt i ulike mobbetiltaksprogrammer var mindre sannsynlig å mobbe andre eller å bli mobbet etter endt deltakelse (Gaffney et al., 2019). Studien til Gaffney et al. (2019) viser at skolebaserte anti-mobbeprogrammer har positiv effekt på å redusere mobbing, men at effekten avhenger av faktorer som oppfølgingsarbeid og programtype (s. 123).

5.0 DRØFTING

I det følgende kapittelet vil jeg presentere påstander innenfor hvert av temaene som er beskrevet i kapittel «4.0 resultater». Disse påstandene vil bli drøftet i lys av problemstillingen min: «Hvordan kan en sosialarbeider bidra med sin kunnskap til å skape et bedre miljø for elever som blir utsatt for mobbing på skolen?». Jeg vil også trekke inn de teoretiske rammeverkene som er beskrevet tidligere.

5.1 Åpenhet og tillit

I lys av min problemstilling vil jeg drøfte påstanden: «En sosialarbeider kan gjennom sin kunnskap om åpenhet og tillit bidra til å skape et trygt miljø som gjør at elever tør å fortelle om mobbingen».

5.1.1 Betydningen av å skape tilgjengelighet

Gjertsen et al. (2018) legger vekt på at det er en verdi i det å være tilgjengelig for elevene på skolen (s. 173). Å ha en dør som står åpen og være tilgjengelig kan være med på å fremme åpenhet og skape et miljø der elever føler seg trygge og komfortable til å snakke med sosialarbeideren om vanskelige temaer. Men hva vil det si at en sosialarbeider er tilgjengelig for elever? Å være tilgjengelig handler om at man har mulighet til å benytte seg av noe («Tilgjengelig», u.å.). Sosialarbeidere burde streve etter å jobbe aktivt for å skape tilgjengelighet for elevene ved å vise seg i gangene, klasserommene og snakke med elever rundt omkring i skolen slik at alle vet hvem som er sosialarbeidere, samt ha en åpen dør for alle. Dette kan også bidra til å fjerne skam og tabu rundt det å snakke med sosialarbeidere, og skape åpenhet rundt det å snakke om vanskelige temaer.

En av studiene viser til at elever som har bygd opp tillit til sosialarbeider fra tidligere skoleår er mer åpne for forbedringspotensial enn de elevene som ikke har den samme tilliten til sosialarbeideren (Helgeland & Lund, 2018, s. 154). Man kan derfor se at en sosialarbeider som greier å skape åpenhet og tillit til elevene har større mulighet for å få til et endringsarbeid enn en sosialarbeider som ikke har oppnådd åpenhet og tillit med elevene. Et viktig redskap som sosialarbeideren kan ta i bruk for å bidra til å skape tilgjengelighet og et trygt miljø for de

elevene som blir mobbet, er aktiv lytting. Aktiv lytting handler om at sosialarbeideren lytter til hva eleven sier, hvordan det sies og kroppsspråket til eleven, i tillegg til at man forsøker å gjengi det eleven sier ved å spør om man forstod det eleven sa riktig (Kleppe, 2015). Ved å bruke aktiv lytting som et redskap i samtalene med elever kan man få en bedre forståelse av deres situasjon og hva de egentlig mener, heller enn å bare anta hva de tenker og mener.

5.1.2 Betydningen av mikrosystemenes relasjoner

Bronfenbrenner legger vekt på at de ulike mikrosystemene som et barn er del av påvirker hverandre og må forstås i helhet for at man skal kunne forstå barnets utvikling. Det er i mikrosystemene barnet har sine nære relasjoner og på skolen er dette de relasjonene som barnet har med blant annet medelever, lærere og sosialarbeidere. Disse nære relasjonene har mye å si for elevens sosialisering og utvikling. Helgeland og Lund (2018) fant i sin studie at elevene mente relasjonen mellom elev og sosialarbeider var viktig for å forebygge og forholde seg til mobbesituasjoner (s. 154). Relasjonen som sosialarbeideren skaper med eleven, blir dermed viktig i arbeidet med å skape et bedre miljø for den som blir utsatt for mobbing. Dersom relasjonen mellom sosialarbeideren og eleven oppleves som trygg, vil det være større sjanse for at eleven har tillit til sosialarbeideren.

På den andre siden kan det skape problemer for sosialarbeideren når han skal prøve å bidra med åpenhet og tillit for å skape et bedre og tryggere miljø for elevene som blir mobbet dersom relasjonen ikke er gjensidig. Dersom eleven har utfordringer i et av mikronivåene sine, for eksempel hjemme, kan dette by på utfordringer dersom sosialarbeideren skal forsøke å hjelpe. Jeg har tidligere i oppgaven forklart at det som skjer med et barn i et av sine mikrosystem, vil påvirke hvordan barnet opptrer og oppfører seg i et annet mikrosystem. Hvis eleven har utfordringer i et av mikronivåene, for eksempel hjemme, og ikke føler han kan snakke med foreldrene sine om vanskelige ting kan dette føre til at han ikke tør å prate med sosialarbeider heller.

5.1.3 Vanskeligheter med åpenhet og tillit

Elever i studien til Helgeland og Lund (2018) forteller at det er vanskelig å snakke om mobbing hjemme og mener at foreldrene ikke har noe kunnskap om mobbing. I tillegg

kommer det frem at flere elever er redde for å si ifra og snakke med sosialarbeideren fordi de er redde for at skolen skal kontakte foreldrene, noe som også kan skape problemer for sosialarbeideren når han skal forsøke å hjelpe (s. 153-154). Sosialarbeideren er på denne måten avhengig av en gjensidig relasjon, det vil si at eleven også ønsker å snakke om det og at han er villig til å samarbeide for å få til en endring. En annen ulempe med at sosialarbeideren avhenger av en relasjon med tillit for å kunne bidra til å skape et tryggere miljø, er at dersom sosialarbeideren har jobbet flere år for å skape en trygg relasjon og tillit til en elev og denne sosialarbeideren enten er syk eller blir byttet ut, vil ikke eleven nødvendigvis ha samme relasjon og tillit til den nye sosialarbeideren som blir satt inn. Dette kan føre til at den nye sosialarbeideren må bruke tid på å skape tillit til eleven, noe som kan sinke hjelpen eleven får med mobbingen.

5.1.4 Behovet for å høre til

Den nye definisjonen til Lund et al. (2017) av mobbing: «Mobbing av barn er handlinger fra voksne og/eller barn som hindrer opplevelsen av å høre til, å være en betydningsfull person i fellesskapet og muligheten til medvirkning», kan ses i lys av det Maslow kaller for selvaktelsesbehovet (s. 6). Selvaktelsesbehovet handler om at man som menneske har et ønske om å få respekt, verdsettelse og anerkjennelse fra andre mennesker. En sosialarbeider kan bidra til å skape et trygt miljø for elever som blir mobbet ved å være åpen og skape tillit, noe som gjør at eleven føler seg verdsatt og anerkjent. Klarer sosialarbeideren å bidra til å få eleven til å føle at han hører til, kan man ut ifra den nye definisjonen på mobbing se at sosialarbeidere bidrar til å skape et tryggere miljø for eleven.

5.2 Kunnskap og kompetanse

I lys av min problemstilling vil jeg drøfte påstanden: «Sosialarbeideren kan bidra med sin kunnskap og kompetanse til å skape et trygt og godt skolemiljø for elever som blir utsatt for mobbing».

5.2.1 Støtte for læreren

Gjertsen et al. (2018) forklarer at skolen skal være tilpasset til alle, det vil si både til de barna som klarer seg godt og de barna som er i risikozonen. I tillegg må skolen også forholde seg til barn med en langt mer mangfoldig bakgrunn enn før, på grunn av den økte globaliseringen (s. 166 og 167). Sosialarbeidere har en annen kompetanse enn lærerne har, noe som gjør at de kan bidra til å styrke skolens psykososiale miljø. Det kom frem i studien til Gjertsen et al. (2018) at sosionomer har fokus på alle områdene i livet til barn, og at de ser hele bildet (s. 172). En sosialarbeider kan dermed bidra med sin kunnskap og kompetanse ved at de er en støtte og et supplement til læreren. En lærer har kunnskap og kompetanse i å undervise og tilrettelegge for denne undervisningen. Når en lærer står fremfor en klasse og skal undervise alle, kan det dermed bli vanskelig for læreren å kunne se hver enkelt elev, spesielt siden fokuset til læreren ligger på det faglige. Her kan en sosialarbeider bidra med sin kunnskap og kompetanse. Misund (2005) understøtter denne påstanden ved å trekke frem at en sosialarbeider skal være en støttespiller og samarbeidspartner for læreren, ved at han får et helhetlig inntrykk av elevene og klassemiljøet (s. 32).

En sosialarbeider har mye kunnskap og kompetanse om psykososiale problemer og hvordan forebygge og legge til rette for dette. I tillegg har en sosialarbeider mye relasjonskompetanse, som kan bidra til å styrke sosialarbeiderens forhold til elevene. Dette kan igjen føre til at elevene opplever et trygt og godt skolemiljø. Et annet punkt er at ved å supplere undervisningen med en sosialarbeider, kan dette bidra til å styrke klassemiljøet. En sosialarbeider skal ikke undervise slik som lærere skal, dermed kan det å ha en sosialarbeider i klasserommet bidra til at sosialarbeideren ser mer av det sosiale som skjer i klasserommet enn hva læreren får med seg. Misund (2005) forklarer at lærernes oppgave først og fremst er undervisningen, og at sosialarbeiderne bør være en ressurs som læreren kan bruke (s.32).

Dersom en elev for eksempel sitter og mobber en annen elev i undervisningen, kan en sosialarbeider få dette med seg og ta tak i problemet.

5.2.2 Relasjonskompetanse

Som jeg nevnte ovenfor, har en sosialarbeider mye relasjonskompetanse.

Relasjonskompetanse handler om at man prøver å forstå og samhandle med den andre man møter i arbeidet vårt, i tillegg til at man har et kritisk blikk over egen påvirkning i relasjonen (Røkenes og Hanssen, 2012 sitert i Levin og Ellingsen, 2015, s. 123). Ved å ha en sosialarbeider i skolen, kan han bidra med sin kompetanse til å skape et trygt miljø for de elevene som blir utsatt for mobbing på skolen ved å bruke denne relasjonskompetansen til å skape tillit og trygghet for elevene til å snakke om situasjonen sin. Studien til Helgeland og Lund (2018) viser at elevene mener at relasjonen mellom sosialarbeider og elev er viktig for å forebygge og forholde seg til mobbesituasjoner (s. 154). Likevel kom det også frem i studien til Helgeland og Lund (2018) at noen elever opplevde at sosialarbeideren prøvde å hjelpe dem med mobbesituasjonen, men at det ikke hjalp (s. 152). Det er ikke alltid at det er nok å ha kompetanse om relasjonsarbeid, dersom sosialarbeideren ikke klarer å bruke denne relasjonen på riktig måte.

5.2.3 Betydningen av kunnskap om Maslows behovsteori

Martnes (2022) beskriver det omfattende samfunnsoppdraget som skolen har.

Samfunnsoppdraget bygger på Grunnloven § 109 hvor det stilles et krav om at opplæringen skal «ivareta den enkeltes evner og behov og fremme respekt for demokratiet, rettsstaten og menneskerettighetene» (s. 196). Fra denne lovbestemmelsen ser man at man skal ivareta den enkeltes evner og behov. For å kunne ivareta denne rettigheten blir det dermed viktig for sosialarbeideren å ha kunnskap om de ulike behovene som Maslow ser på som viktige for at man skal føle seg bra. Ved å ha kunnskap om Maslows behovsteori kan en sosialarbeider sette seg inn i og forstå elevens situasjon, samtidig som han prøver å bidra til å dekke de behovene som blir undertrykt som følge av mobbingen. Å ha sosialarbeidere i skolen kan bidra til å skape et trygt og godt miljø for elever som blir mobbet ved at de bruker sin kunnskap og kompetanse til å finne ut hvilke behov den konkrete eleven trenger å få dekket.

5.2.4 Kompetansenivå

Noe som også kan påvirke den hjelpen som elevene får fra sosialarbeideren, er hvor mye kompetanse og hvilket synspunkt sosialarbeideren har. Hver situasjon med mobbing er forskjellig. En sosialarbeider kan bruke sin kunnskap og kompetanse om relasjonsarbeid, konflikthåndtering og sosiale påvirkningsfaktorer til å skape et bedre miljø for de elevene som blir utsatt for mobbing på skolen. Sosialarbeideren har en fordel fremfor læreren ved at han kan observere mye av det sosiale samspillet som foregår i et klassemiljø. Læreren har mange oppgaver knyttet til undervisning som kan føre til at han ikke får med seg alle disse observasjonene. Ved at sosialarbeideren observerer samspillet i klassemiljøet kan han lettere hjelpe i mobbesituasjoner. I studien til Helgeland og Lund (2018) kom det i tillegg frem at flere elever opplevde at læreren prøvde å gjøre noe med mobbingen, men at det ikke hjalp og at det bare ble verre (s. 152). Sosialarbeideren kan dermed bidra til å skape et bedre miljø for elever som blir utsatt for mobbing ved å bruke sin kunnskap og kompetanse.

På den andre siden kan man også se på risikoen dersom en sosialarbeider har liten kompetanse på et område. Dersom en sosialarbeider for eksempel ikke vet særlig mye om relasjonsbygging, konflikthåndtering eller mobbing, vil dette kunne føre til at han går glipp av viktige observasjoner, som kan være relevant å få med seg for å forebygge og hjelpe elevene som blir utsatt for mobbing. Det vil dermed være viktig at sosialarbeideren leser seg opp og setter seg inn i det stoffet som han arbeider med, for å kunne gi best mulig hjelp til den eleven som blir utsatt for mobbing.

5.2.5 Betydningen av barns utviklingsoppgaver

Gjertsen et al. (2018) forklarer at skolene har ulike funksjoner som krever et stort mangfold i faglig kompetanse dersom barn og unge skal mestre sine utviklingsoppgaver (s. 171). Å få seg venner og holde på dem, prestere og lykkes i skolen og følge de normer og regler som er i familie, skole og samfunn blir beskrevet som noen av de mest sentrale utviklingsoppgavene (Ogden, 2010 sitert i Gjertsen et al., 2018). Bronfenbrenners utviklingsøkologiske teori handler om barns utvikling og sosialisering i ulike miljø. En sosialarbeider kan bruke sin kunnskap om Bronfenbrenners teori rundt barns utvikling for å sikre at skolen hjelper barn og unge til å mestre sine utviklingsoppgaver. En sosialarbeider kan for eksempel bruke sin kompetanse til å hjelpe de elevene som blir utsatt for mobbing på skolen, til å få seg venner

ved å lage mindre grupper som får lov til å trekke seg ut av klasse miljøet. Sosialarbeideren kan også bruke sin kunnskap og kompetanse om barns utvikling for å se hvilken endring som må til i miljøet til barnet for å skape et bedre miljø på skolen.

5.3 Oppfølging og tilrettelegging

I lys av min problemstilling vil jeg drøfte påstanden: «En sosialarbeider kan gjennom sin kunnskap om oppfølging og tilrettelegging bidra til å skape et trygt miljø for elever som blir utsatt for mobbing».

5.3.1 Oppfølging i overgangssituasjoner

Martnes (2022) påpeker at staten er forpliktet til å hindre at barn ekskluderes på grunn av manglende tilrettelegging (s. 199). Ut ifra denne påstanden til Martnes, kan man se at en sosialarbeider har en plikt til å tilrettelegge for og følge opp ulike saker i skolen. Gjertsen et al. (2018) sier at sosialarbeidere blant annet skal jobbe med å legge til rette for og følge opp elever i undervisningen (s. 171). En faktor som kan være viktig for oppfølgingen og tilretteleggingen her er at sosialarbeideren er til stede i overgangssituasjoner og utetid.

Kvarme (2012) gjorde en studie om hvilke anti-mobbetiltaksprogrammer som fungerte best på skolen. Det tiltaket som viste best effekt på å redusere mobbingen, var at sosialarbeiderne hadde tett oppfølging og tilsyn av elevene i friminuttene (s. 49). I tillegg viser studien til Gaffney et al. (2019) at anti-mobbetiltaksprogram var effektivt for å forebygge mobbing på skolen, men at denne effekten kan være begrenset og avhenger av godt oppfølgingsarbeid (s. 112). Samtidig kommer det frem i Helgeland og Lund (2018) sin studie at kortvarige mobbe-intervensjoner på skolen hadde lite nytte fordi den ble fort glemt, både av lærerne, sosialarbeiderne og elevene (s. 154). Dette kan tyde på at sosialarbeiderne må jobbe tettere med oppfølgingen etter slike mobbe-intervensjoner, slik at det ikke glemmes og slik at det innarbeides en rutine for gode holdninger og regler.

5.3.2 Tverrfaglig samarbeid

På den andre siden er det ikke alltid at oppfølging og tilrettelegging bidrar til å skape et bedre miljø for elever som blir mobbet. Helgeland og Lund (2018) fant i sin studie at flere elever ikke tør og er lei av å si ifra til de voksne på skolen. Det kom frem fra en elev i denne studien at «jeg er så lei av å si ifra til de på skolen, for det er ingen som gjør noe uansett» (s.152). Noe som kan gjøre det vanskelig for sosialarbeidere med oppfølging og tilrettelegging, er det tverrfaglige samarbeidet med de andre yrkesgruppene på skolen. Tverrfaglig samarbeid handler om at ulike profesjoner bruker sin kompetanse sammen og at man dermed får en bedre kvalitet i arbeidet man gjør (Gjertsen et al., 2018; Misund, 2005). I et tverrfaglig samarbeid kan det være vanskelig å avklare hvem som har ansvar for hva, noe som kan føre til dårlig oppfølging av mobbesituasjoner. Mangel på oppfølging kan føre til at viktige observasjoner kan bli glemt eller oversett, som igjen kan føre til at elever ikke opplever å få et bedre miljø fordi mobbingen ikke blir observert.

Et annet punkt som kan være problematisk i et tverrfaglig samarbeid er at ulike yrkesgrupper legger vekt på egne kunnskaper, og dermed ikke evner å se andre sider og man kan miste helheten i samarbeidet. Dersom en elev begynner å gjøre det dårlig på skolen, kan en lærer bli veldig opptatt av det faglige rundt eleven og kun fokusere på dette, mens sosialarbeideren kan bli veldig opptatt av det sosiale rundt eleven og kun fokusere på det. På denne måten kan de to yrkesgruppene glemme å se helheten rundt eleven og ikke evne å se de to forståelsene i sammenheng. Det vil si at dersom en elev blir utsatt for mobbing, kan det være vanskelig for sosialarbeideren å legge til rette for at eleven skal få det bedre, dersom læreren bare fokuserer på det faglige og ikke klarer å samarbeide med sosialarbeideren. Det som kan være viktig med tverrfaglig samarbeid, er at den enkelte yrkesgruppen avklarer i samarbeidet hva en har felles innsikt i, og hva hver enkelt yrkesgruppe kan bidra med av sin spesielle kompetanse (Misund, 2005, s. 83).

5.3.3 «24-timers-eleven»

Sosialarbeidere har som nevnt bred kunnskap om tverrfaglig samarbeid. Denne kunnskapen kan bidra til at sosialarbeidere får til et tettere oppfølgingsarbeid i ulike mobbesaker. En sosialarbeider kan bruke sin kunnskap om det tverrfaglige samarbeidet til å samarbeide med foreldre til eleven og andre instanser. Dette kan man også knytte sammen med

bronfenbrenners utviklingsøkologiske teori. Når man arbeider med barn, er det viktig å vite noe om de forskjellige miljøene som barnet inngår i og som har påvirkning på barnet. Det er nemlig slik at det ikke bare er skolen som påvirker barnet. Dersom et barn har det vanskelig hjemme kan det være med på å endre oppførselen til barnet på skolen.

Det kommer frem i Borg og Lyng (2019) sin rapport at tidligere var lærerne mest fokusert på det som skjedde på skolen og i klasserommet, ikke på det som skjedde på fritiden til elevene (s. 52). Nå vet man at ting som foregår på fritiden til elevene blir dratt med inn i skolen og vil påvirke skoledagen deres, man ser på «24-timers-eleven». Derfor er det viktig at man følger elevene både i klasserommet, men også i friminuttene, i tillegg til å ha et godt samarbeid med foreldrene slik at man får et helhetlig bilde av elevens situasjon. En sosialarbeider kan dermed bidra til å skape et trygt miljø for elever som blir utsatt for mobbing ved å følge opp og tilrettelegge for 24-timers-eleven.

5.3.4 Oppfølging og tilrettelegging av mobber og mobbeoffer

Noe som imidlertid kan skape problemer for sosialarbeideren, er dersom han kun fokuserer på den eleven som blir utsatt for mobbing, og ikke på den eleven som mobber. Den eleven som mobber har minst like mye behov for oppfølging og tilrettelegging. Det er alltid en grunn til at barn oppfører seg slik de gjør. Ved å bare fokusere på den eleven som blir mobbet, vil man dermed ikke nødvendigvis bli kvitt mobbeproblemet, fordi den eleven som mobber ikke har fått den hjelpen han trenger.

Det kommer frem i Helgeland og Lund (2018) sin studie at flere elever opplever at dersom de sier ifra om mobbingen til en voksen vil mobberen finne ut av det og dermed blir det bare verre for den som blir mobbet (s. 154). Ved å ha en sosialarbeider i skolen, kan de bidra til å skape et tryggere miljø for de som blir mobbet, ved at de følger opp og tilrettelegger, for begge partene i mobbesituasjonen. Dersom mobberen får hjelp, kan dette bidra til at han slutter å mobbe og elevene tør kanskje å si mer ifra til de voksne. Gaffney et al. (2019) forklarer faren dersom mobbere ikke får den rette oppfølgingen og tilretteleggingen de trenger. De viser til at mobbere kan få negative utfall senere i livet, slik som selvmordsforsøk, vold og krenkelser (s. 112). Det blir dermed også viktig å fokusere på begge parter i en mobbesak for å kunne skape et tryggere miljø, ikke bare den eleven som blir mobbet.

5.3.5 Tilrettelegging for å styrke elevenes behov

Dersom en elev blir utsatt for mobbing, kan den tradisjonelle klasseromsundervisningen være med på å forsterke mobbingen, hvis det ikke blir tatt tak i. En sosialarbeider kan derfor tilrettelegge for de elevene som trenger det ved å for eksempel ta dem ut av klasserommet og inn i mindre grupper, slik at de elevene som føler seg utrygge og mobbet av andre elever kan kjenne seg trygge og får en god skolehverdag. Studien til Kvarme (2012) har vist at det å ha en venn kan være en viktig beskyttelsesfaktor mot mobbing. Kvarme (2012) forteller videre at sosialarbeidere kan arbeide med å skape beskyttelsesfaktorer for elever ved å styrke det sosiale nettverket, gjennom sosial ferdighetstrening og gjennom å bidra til at de får mer tro på seg selv (s. 50). Ved å bidra til at elevene får mer tro på seg selv, vil man også tilfredsstille elevens selvaktelsesbehov.

Det er viktig å huske at barn har ulike behov, spesielt når man arbeider med barn som blir utsatt for mobbing. Noen av de grunnleggende behovene som er trukket frem av Maslow, blir ikke tilfredsstilt på grunn av den pågående mobbingen, og det er derfor nødvendig å ta hensyn til dette i arbeidet med elevene. Dersom en elev blir mobbet kan det være at selvaktelsesbehovet til denne eleven ikke blir dekket fordi at han ikke kjenner seg anerkjent og respektert av medelevene sine. Her kan en sosialarbeider gjennom tett oppfølging og tilrettelegging forsøke å bidra til at eleven får dekket behovet sitt. Dette kan sosialarbeideren for eksempel gjøre ved å forsøke å legge til rette for ulike grupper og gruppearbeid hvor den eleven som blir utsatt for mobbing føler seg anerkjent og inkludert.

6.0 AVSLUTNING

Å bli utsatt for mobbing på skolen kan få svært alvorlige konsekvenser. Denne oppgaven ser på hvordan en sosialarbeider kan bidra med sin kunnskap til å skape et bedre og tryggere miljø for de elevene som blir utsatt for mobbing på skolen. Jeg konkluderer med at sosialarbeidere kan bidra til å skape et bedre miljø for elever som blir mobbet på skolen ved å være åpne og tilgjengelige for elevene, bruke sin kompetanse og holde seg faglig oppdatert og ved å følge opp og tilrettelegge både for mobberen og den som blir mobbet.

Å trekke en klar konklusjon basert på de ulike vinklene i artiklene jeg har brukt i oppgaven, er vanskelig. Det finnes mange faktorer som kan påvirke arbeidet til en sosialarbeider, utover de jeg har funnet i artiklene. Likevel er det flere likhetstrekk i artiklene som underbygger min konklusjon. Det er verdt å merke seg at min konklusjon kan være svekket av det relativt begrensede utvalget på de 4 artiklene som ble brukt til å belyse problemstillingen min.

Gjennom arbeidet med denne studien har jeg fått ny innsikt og kunnskap om hvordan en sosialarbeider kan bidra til å hjelpe elever som opplever mobbing på skolen. Det er avgjørende og nødvendig å øke vår kunnskap på dette området for å kunne styrke og utvide den forskningen som allerede eksisterer. Denne oppgaven kan bidra til å gi økt kunnskap til sosialarbeidere, så vel som andre yrkesgrupper som arbeider med barn og forebygging av mobbing.

LITTERATUR

- Andersen, B. (2022, 3. oktober). *Ny studie: – Mobbing kan ha like store konsekvenser som det å oppleve vold i familien*. NRK. [https://www.nrk.no/nordland/ny-studie - -
mobbing-kan-ha-like-store-konsekvenser-som-det-a-oppleve-vold-i-familien -1.16110474](https://www.nrk.no/nordland/ny-studie---mobbing-kan-ha-like-store-konsekvenser-som-det-a-oppleve-vold-i-familien-1.16110474) *4 sider
- Borg, E., & Lyng, S. T. (2019). *Sosialfaglig kompetanse i skolen* [Brosjyre]. Fellesorganisasjonen. https://www.fo.no/getfile.php/1319574-1569406570/Bilder/FO%20mener/Brosjyrer/Sosialfaglig%20kompetanse%20i%20skolen/til_netts.pdf *55 sider
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7. utgave). Gyldendal Akademisk. *270 sider
- Gaffney, H., Ttofi, M. M., & Farrington, D. P. (2019). Evaluating the effectiveness of school-bullying prevention programs: An updated meta-analytical review. *Aggression and Violent Behavior*, 45, 111–133. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2018.07.001>
- Gjertsen, P.-Å., Hansen, M. B. V., & Juberg, A. (2018). Barnevernspedagogers, sosionomers og vernepleieres rolle og status i skolen. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 21(2), 163–179. <https://doi.org/10.18261/issn.2464-3076-2018-02-05>
- Helgeland, A., & Lund, I. (2018). «Det hjelper ikke å si ifra til de voksne». *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, 15(2–3), 148–158. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3010-2018-02-03-06>
- Kleppe, L. C. (2015). Sosialfaglig kompetanse. I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg, & L. C. Kleppe (Red.), *Sosialt arbeid: En grunnbok* (s. 139–153). Universitetsforlaget.
- Kvarme, L. G. (2012). Effekten av anti-mobbetiltak på skolebarn. *Barn – forskning om barn og barndom i Norden*, 30(3), Art. 3. <https://doi.org/10.5324/barn.v30i3.4165> *55 sider

- Kvello, Ø. (2012). Transaksjonsmodellen. I Ø. Kvello (Red.), *Oppvekstmiljø og sosialisering* (s. 62–81). Gyldendal akademisk. ***kap. 2, 19 sider**
- Levin, I., & Ellingsen, I. T. (2015). Relasjoner i sosialt arbeid. I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg, & L. C. Kleppe (Red.), *Sosialt arbeid: En grunnbok* (s. 112–124). Universitetsforlaget.
- Lund, I., Helgeland, A., & Kovac, V. B. (2017). På vei mot en ny forståelse av mobbing i et folkehelseperspektiv. *Acta Didactica Norge*, 11(3), Art. 3.
<https://doi.org/10.5617/adno.4691> ***19 sider**
- Martnes, M. (2022). Ufrivillig skolefravær hos autistiske barn. *Kritisk juss*, 48(3), 190–212.
<https://doi.org/10.18261/kj.48.3.1>
- Maslow, A. H. (2012). *A theory of human motivation*. Start Publishing LLC. ***51 sider**
- Misund, B.-I. (2005). *Miljøarbeid i skolen: Organisasjonens betydning*. Høyskoleforlaget.
***129 sider**
- NOU 2015:2. (2015). *Å høre til—Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø*. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2015-2/id2400765/?ch=1> ***kap. 3 og kap. 9, 12 sider**
- Opplæringslova. (1998). *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa* (LOV-1998-07-17-61). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/1998-07-17-61>
- Persson, M. (2021). *Hvordan skrive en litteraturgjennomgang? En praktisk guide*. Universitetsforlaget. ***145 sider**
- Ringereide, R. A., & Stai, S. (2022, 20. oktober). *Bronfenbrenners modell*. NDLA.
<https://ndla.no/nb/subject:1:56ea35da-73d9-431f-a451-19f24f564f59/topic:2:70023834-50f5-4c9a-ac5c-df3d4bf3394d/topic:1:db37b609-f933-495e-84d9-fd7b76ec847e/resource:b7ecf1b6-2f55-404a-9cc0-35e5c4b3d592>

- Stai, S. (2022, 7. desember). *Maslows behovspyramide*. NDLA.
<https://ndla.no/nb/subject:1:03e810db-3560-47b5-a5f6-e7afe1d0a2d6/topic:1:283ddec5-923c-412c-b880-cf71f42516d2/topic:1:fcd739b6-1047-47d7-8091-fec8c1c2cf22/resource:ff86602f-473d-4f4b-a356-65d2ecd104a1>
- Støren, I. (2013). *Bare søk!: Praktisk veiledning i å gjennomføre litteraturstudie* (2. utg.). Cappelen Damm. ***65 sider**
- Sverdrup, S. (2020). *Bachelor- og masteroppgaver i sosial- og helsefag. Råd og vink. Skritt for skritt*. Cappelen Damm. ***130 sider**
- Teigen, K. H. (2020). Selvaktelse. I *Store norske leksikon*. <https://snl.no/selvaktelse>
- Thidemann, I.-J. (2019). *Bacheloroppgaven for sykepleierstudenter Den lille motivasjonsboken i akademisk oppgaveskriving* (2. utg.). Universitetsforlaget. ***122 sider**
- Tilgjengelig. (u.å.). I *Det norske akademis ordbok*. Hentet 02. mars 2023 fra <https://naob.no/ordbok/tilgjengelig>
- Tjora, A. (2021). Tematisk analyse. I I. Stuvøy, G. Tøndel, & A. Tjora (Red.), *En smak av forskning. Bacheloroppgaven som prosjekt, prosess og produkt* (s. 249–257). Cappelen Damm Akademisk. ***kap. 24, 8 sider**
- Wendelborg, C. (2022). *Mobbing og arbeidsro i skolen 2021-22*. NTNU Samfunnsforskning. https://www.udir.no/contentassets/67593ef7e08a43b9a123d6088017b8e1/mobbing-og-arbeidsro-i-skolen-2021_22-1.pdf ***33 sider**

Selvvalgt pensum: 1117 sider.